

РЕФЛЕКСИВНИЙ АНАЛІЗ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ЇЇ ВИКЛАДАННЯ

Свердлова Т. Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Стаття присвячена методам системного і послідовного внесення позитивних змін у процес викладання японської мови у вищому навчальному закладі. Цей процес розглянуто на всіх його етапах: етапі попереднього збору інформації про ефективність занять за допомогою різноманітних методів рефлексивного аналізу, етапі планування змін у співпраці з викладацькою спільнотою, етапі впровадження змін у потрібний елемент структури заняття на етапі дослідження результатів упровадженої зміни.

Ключові слова: методи рефлексивного аналізу, цілі навчання, навчальна діяльність, аналіз ефективності проведеного заняття.

Статья посвящена методам системного и последовательного внесения позитивных изменений в процесс преподавания японского языка в высшем учебном заведении. Данный процесс рассматривается на всех его этапах: этапе предварительного сбора информации об эффективности занятий с помощью разнообразных методов рефлексивного анализа, этапе планирования изменений в сотрудничестве с преподавательским сообществом, этапе внедрения изменений в нужный элемент структуры занятия и этапе исследования результатов осуществленного изменения.

Ключевые слова: методы рефлексивного анализа, цели обучения, учебная деятельность, анализ эффективности проведенного занятия.

The article is devoted to methods of systemic and consistent positive changes in Japanese language teaching at university level. This process is being examined at all stages: the stage of collecting information about effectiveness of the classes with the help of different methods of reflexive analysis; the stage of planning the changes in collaboration with the teaching community; the stage of implementing the changes into a proper element of the structure of a lesson and the stage of examination of the results of implemented change.

Key words: methods of reflexive analysis, goals of learning, learning activity, analysis of effectiveness of the classes.

Безперечним є факт, що викладання мов у вищому навчальному закладі взагалі і японської мови зокрема вимагає від викладача постійного рефлексивного аналізу власної педагогічної діяльності і її вдосконалення. По-перше, це зумовлено змінами в самій мові і методиці її викладання, яка постійно поповнюється новими прийомами і залучає нові сучасні технічні засоби. По-друге, педагогічна наука все більше орієнтується на врахування потреб та індивідуальних особливостей кожного окремого студента в процесі викладання іноземної мови.

З іншого боку, в процесі вивчення японської мови перед усією групою студентів ставляться конкретні цілі на кожному етапі навчання. Найчастіше вони включають у себе успішне складання кваліфікаційного іспиту з японської мови (能力試験) певного рівня. Орієнтовно план навчальних досягнень студентів може виглядати так [2]:

- 1 рік навчання – рівень N5;
- 2 рік навчання – рівень N4;
- 3 рік навчання – рівень N3;
- 4 рік навчання – рівень N2;
- 5 рік навчання – рівень N1.

Звичайно, деякі студенти успішно складають кваліфікаційні іспити, значно опереджаючи цей орієнтовний план. Проте завдання викладача полягає як у підтримці таких студентів і забезпеченні їх адекватним навантаженням, так і в допомозі студентам, у яких виникають певні труднощі в процесі засвоєння навчальної програми з японської мови і підготовки до окремих частин кваліфікаційного іспиту (граматики, лексики / ієрогліфіки, читання або аудіювання).

Проблеми із складанням певної частини іспиту можуть виникнути і в більшій частині студентської групи через недостатню увагу до вправ з відповідного виду мовленнєвої діяльності або деякі методичні помилки. У наших попередніх роботах на цю тему ми дослідили, які методи рефлексивного аналізу може застосувати викладач японської мови для оцінки ефективності власної педагогічної діяльності, визначення проблемних моментів і їх причин та планування заходів з покращення викладання. У рамках цієї статті ми хочемо детальніше дослідити можливі результати проведеного рефлексивного аналізу викладання японської мови і пов'язані з ними ефективні заходи для його покращення. Адже рефлексивний аналіз і заходи для вдосконалення викладання мають являти собою єдиний безперервний цикл (див. схему 1) [3, с.2].

Схема 1. Рефлексивний аналіз і вдосконалення педагогічної діяльності з викладання японської мови як безперервний цикл.

Нагадаємо, що на цьому етапі аналіз педагогічної та методичної літератури дозволив нам виділити п'ять головних методів рефлексивного аналізу викладацької діяльності [3; 4; 5]:

1. Контрольні списки.
2. Рефлексивні щоденники занять.
3. Анкетування студентів.
4. Стенограми, відео та аудіозаписи занять.
5. Взаємовідвідування занять колегами.

Коротко викладемо зміст кожного із цих методів рефлексивного аналізу ефективності викладання японської мови та особливості їх застосування. Перший метод передбачає об'єднання найважливіших аспектів, що стосуються заняття з японської мови, у контрольний

список, який викладач може заповнити після проведення заняття, що дозволить скласти якнайповнішу картину його успішності. Задля більшої ефективності та достовірності такий аналіз варто проводити регулярно і для зручності заносити результати в таблицю, де по вертикалі будуть розташовані питання контрольного списку, а по горизонталі – дати проведення занять. Регулярне застосування контрольного списку дозволить віднайти у власній педагогічній діяльності такі позитивні і негативні моменти, що повторюються, а отже, зрозуміти тенденції і особливості власного стилю викладання і внести до нього необхідні корективи.

Наступним методом аналізу процесу викладання є рефлексивний щоденник. На відміну від попереднього методу, коли викладач відповідає на серію задалегідь складених запитань, у разі рефлексивного щоденника викладач у вільній формі занотовує власні думки і спостереження з приводу проведеного заняття. Приблизний план запису може виглядати так: 1) що саме викладалося під час заняття; 2) які спостереження зробив викладач; 3) які проблемні моменти він може виділити.

Записи в щоденнику можна робити як регулярно (наприклад, раз на тиждень), так і лише в разі виникнення незвичайних позитивних або негативних моментів.

Щодо анкетування студентів, воно також є дуже ефективним методом збору матеріалів для рефлексивного аналізу. За допомогою анкетування можна вивчати думку студентів щодо їхніх потреб і цілей курсу японської мови (до проведення курсу), щодо результатів навчального курсу і найяскравіших вражень (після проведення курсу), а також щодо ефективності кожного конкретного заняття і окремих прийомів навчання. Форма і зміст анкет можуть бути дуже різноманітними. Найтрадиційнішою формою є серія запитань з варіантами відповіді або відкритою відповіддю.

Стенограми, відео та аудіозаписи занять допомагають викладачеві побачити збоку свою діяльність під час занять і об'єктивно її оцінити. Запис, наприклад, дає змогу зробити висновки про те, чи дійсно заняття проводиться тільки японською мовою, чи розмовляють учні більше за викладача, чи висловлюються під час заняття лише ті самі учні тощо. Проаналізувавши записи викладач може, зокрема, продумати, як за допомогою ілюстративних матеріалів створити більше реальних ситуацій спілкування японською мовою під час занять.

Останній метод рефлексивного аналізу, взаємовідвідування занять колегами-викладачами, дає змогу дізнатися про такі аспекти власного стилю викладання, які раніше залишалися непоміченими (напр., з'ясувати причини втрати часу на занятті, неефективності окремих вправ, пасивності студентів), або отримати відповіді на конкретні запитання з приводу ефективності певних методів і прийомів викладання. Важливо після відвідання заняття колегами виділити час для його спільного обговорення. Те саме заняття може викликати в кількох спостерігачів дуже різні думки і коментарі, і для викладача важливо виокремити з них ту інформацію, яка допоможе йому зробити свій стиль викладання більш ефективним.

Кожен із цих методів має свої переваги і певні недоліки, а також свої особливості застосування. Фахівці японської фундації, діяльність якої спрямована на методичне забезпечення викладання японської мови, сприяння його модернізації та підвищення кваліфікації викладачів японської мови в усьому світі, систематизували переваги і недоліки кожного з методів рефлексивного аналізу процесу викладання японської мови у вигляді таблиці (див. таблицю 1) [3, с. 86].

Ми можемо зробити висновок, що кожен із перелічених нами вище п'яти головних методів рефлексивного аналізу процесу викладання японської мови є важливим і ефективним, якщо застосовується правильно і доречно. Викладач має чітко розуміти ситуації, у яких потрібно використовувати кожен з методів аналізу або їх комбінації, а також знати особливості, переваги і недоліки кожного із цих методів.

Таблиця 1

Особливості кожного з п'яти методів рефлексивного аналізу процесу викладання японської мови.

Метод	Переваги	Недоліки
1. Контрольний список	Не потребує багато часу. Оскільки зміст питань є фіксованим, регулярне проведення дає змогу помітити моменти, що повторюються, або тенденції до змін.	Потребує попередньої підготовки. Необхідно узгоджувати зміст питань зі змістом занять.
2. Рефлексивний щоденник	Дає змогу вільно висловити свої думки з приводу проведеного заняття.	Заповнення потребує досить значного часу. Зміст записів відрізняється залежно від змісту занять. Записи не мають чіткої структури і можуть бути досить хаотичними.
3. Анкетування студентів	Дає змогу дізнатися думку кожного зі студентів про успішність заняття взагалі та про їхні власні успіхи або проблеми	Складання питань та варіантів відповідей анкети вимагає від викладача часу і зусиль. Для отримання достовірних відповідей цей метод обов'язково потребує попереднього створення в аудиторії атмосфери щирості і відкритості.
4. Відео- та аудіозапис або стенограма занять	Викладач може подивитися збоку на свою діяльність і помітити ті моменти, які раніше залишалися поза увагою. Дуже ефективний метод для визначення аспектів, що потребують покращення. Зокрема стенограма дає змогу відстежити кількість реплік викладача і студентів.	Ситуація запису або зйомки відрізняється від звичайного заняття, тому викладач і студенти можуть відчувати певну напругу. Потребує відповідних технічних засобів. Якщо заняття передбачає вправи, пов'язані з рухом, відео- або аудіозапис може бути ускладненим. Стенограма заняття вимагає значного часу.
5. Взаємо-відвідування занять викладачами	І викладач, який демонструє заняття, і спостерігачі можуть почути різні думки і ознайомитися з різними думками щодо його ефективності.	Вимагає затрат часу спостерігачів. Є ефективним за умови довірчих і відкритих стосунків між викладачами.

Отже, правильно і системно проведений рефлексивний аналіз уможливить визначити проблемні моменти власного стилю викладання і спланувати заходи для його покращення. Ці заходи мають стосуватися того елемента структури заняття, у якому викладач віднайде недоліки, тобто його цілей, діяльності, спрямованої на їх досягнення або способів оцінювання успішності студентів. На нашу думку, саме такий комплексний підхід, що передбачає рефлексивний аналіз процесу викладання за допомогою перелічених вище методів, упровадження заходів з його покращення і повторний аналіз, дасть змогу викладачам регулярно і ефективно вдосконалювати процес викладання японської мови у вищих навчальних закладах.

Перейдемо до аналізу конкретних методів удосконалення викладання японської мови у ВНЗ у зв'язку з відповідними методами рефлексивного аналізу. Одразу зауважимо, що фахівці Японської фундації рекомендують планувати діяльність із покращення власної педагогічної практики в діалозі з колегами, оскільки це дозволяє вийти за рамки власних

стереотипів і побачити широкий спектр нових оригінальних рішень [3, с. 50–71]. Існує чотири можливих форми співпраці викладацької спільноти в процесі пошуку найефективніших методів викладання і планування необхідних змін:

1. Спільне обговорення однієї конкретної проблеми, що виникла в одного з викладачів. Пошук практичних рішень.

2. Спільне обговорення кількох проблем, що виникли в кожного з викладачів. Пошук практичних рішень.

3. Практичне дослідження. Викладач поетапно впроваджує зміну у власну педагогічну практику, аналізує отримані результати і доповідає про них групі колег.

4. Проведення навчально-методичного семінару. Учасники не тільки обговорюють актуальні теми, пов'язані з удосконаленням педагогічної діяльності, а й розв'язують практичні завдання у формі рольових ігор [3, с. 50].

Цілісний процес планування і здійснення змін у структурі заняття з японської мови з метою підвищення його ефективності був представлений японськими педагогами у вигляді таблиці (див. таблицю 2) [3, с. 59].

Таблиця 2.

Процес планування і здійснення змін у структурі заняття з японської мови з метою підвищення його ефективності.

Етапи планування і здійснення змін	Зміст етапу
1. Спостереження за ходом занять за допомогою методів рефлексивного аналізу.	Дослідження реальної картини заняття із застосуванням таких методів, як анкетування, аудіо- / відеозапис або стенограма, контрольні списки, рефлексивні щоденники, взаємовідвідування занять колегами.
2. Визначення напрямку необхідних змін.	Визначення проблемних моментів під час проведених занять або потенційних можливостей подальшого розвитку педагогічної практики.
3. Чітке формулювання необхідної зміни.	Аналіз того, чому саме виникають проблеми під час занять і який елемент у їх структурі потребує вдосконалення.
4. Збір науково-методичної інформації.	Вивчення існуючих методичних і педагогічних інформаційних джерел з відповідної тематики.
5. Визначення методів впровадження змін.	Порівняння різних методів і відбір найбільш відповідних до даної ситуації.
6. Створення плану змін.	Планування того, коли і які саме зміни будуть упроваджені, які очікуються результати і як можна перевірити їх досягнення. Передбачення можливих перешкод на шляху здійснення плану змін.
7. Виконання плану.	Поступове здійснення змін відповідно до послідовності, указаної в плані.
8. Дослідження результатів.	Збір інформації за допомогою обраних заздалегідь методів дослідження і порівняння результатів із тими, що спостерігалися до впровадження зміни. Висновки про ефективність або неефективність проведеної зміни.
9. Аналіз результатів.	Міркування з приводу того, чому були отримані саме такі результати (як задовільні, так і незадовільні).
10. Доповідь про результати.	Повідомлення викладацької спільноти про результати дослідження у вигляді бесіди, статті в науково-методичних виданнях, виступу на науково-методичному семінарі або конференції.

Як ми вже зазначили вище, заходи для підвищення ефективності заняття з японської мови мають стосуватися таких елементів його структури, як цілі заняття, конкретна діяльність, спрямована на їх досягнення або способи оцінювання успішності заняття. Розглянемо деякі можливі зміни в кожному із цих аспектів.

Безперечним є факт, що від чіткого формулювання цілей заняття великою мірою залежить його успіх. При цьому треба зазначити, що цілі кожного окремого заняття мають у відповідати як загальним цілями навчального курсу, так і цілям розділу підручника, що вивчається. Також необхідно брати до уваги рівень знань студентів та їхні індивідуальні потреби, вивчені за допомогою такого діагностичного методу, як анкетування на початку року / семестру та після окремих занять. Цілі можуть бути короткостроковими і довгостроковими (такими, що матимуть значення для студентів у віддаленому майбутньому), проте в будь-якому випадку має бути можливість перевірити і виміряти рівень їх досягнення, що пов'язано в тому числі із аспектом оцінювання.

Наприклад, ціль заняття, сформульована як “навчити студентів висловлювати своє бажання і запитувати про бажання інших за допомогою конструкції *Vたいです*”, є надто нечіткою, оскільки в ній не відображений спектр ситуацій, у яких студент має оволодіти певною навичкою. Таке формулювання також ускладнює перевірку рівня досягнення мети заняття, оскільки, показавши хороше володіння граматичною конструкцією в певних ситуаціях, у незнайомому контексті студент може продемонструвати повну розгубленість. Отже, у цьому разі доцільніше було б сформулювати мету заняття як “навчити студентів висловлювати своє бажання і запитувати про бажання інших стосовно речей, які можна робити в Японії, за допомогою конструкції *Vたいです*”, або “навчити студентів висловлювати своє бажання і запитувати про бажання інших на тему літнього відпочинку за допомогою конструкції *Vたいです*”.

Стосовно навчальної діяльності під час заняття, необхідно не тільки ретельно продумати всі її складники, а й розставити їх у правильній послідовності. Наприклад, для ефективного навчання нових граматичних конструкцій на початковому рівні існує чіткий порядок: 1) введення конструкції – 導入; 2) базові вправи (умовно мовленнєві) – 基本練習; 3) вправи на застосування конструкції (мовленнєві вправи) – 応用 [6]. Перехід від ознайомлення з конструкцією одразу до мовленнєвих вправ є недоцільним, оскільки приведе до неповного закріплення граматичної форми конструкції і до великої кількості помилок. Також недоцільним є обмеження умовно мовленнєвими вправами за наявності комунікативної мети заняття, оскільки воно не дозволить повністю досягнути поставлених цілей.

Якщо заняття присвячене навчанню читання, послідовність його етапів є дещо іншою. Японські методисти виділяють підготовчу діяльність – 前作業 (ознайомлення з темою запропонованого тексту, з'ясування наявних знань студентів із цієї теми, ознайомлення з найважливішою для розуміння тексту новою лексику), основну діяльність – 本作業 (читання тексту з обов'язковою вказівкою на завдання: оглядове читання, читання для отримання повної інформації і т. п. ін.) і заключну діяльність – 後作業 (вправи на закріплення нових ЛО, мовленнєві вправи, такі, як переказ основного змісту тексту або його обговорення) [7]. При цьому відмова від одного зі етапів, найчастіше підготовчого або заключного, значно знижує ефективність проведеного заняття.

Така сама чітка рекомендована послідовність існує і для навчання інших видів мовленнєвої діяльності [8, 9]. Завдання викладача японської мови полягає не тільки у вивченні і дотриманні кількості і послідовності рекомендованих етапів проведення заняття, а й у виділенні для кожного з них достатнього навчального часу. У прикладі із заняттям з читання для повноцінного засвоєння матеріалу, що міститься в одному навчальному тексті середнього або вищого рівня, можуть бути потрібними не дві, а чотири академічні години.

Що стосується методів оцінювання успішності заняття, вони не мають обмежуватися опитуванням, тестуванням студентів і нарахуванням балів. Таке оцінювання не дає достатньої інформації викладачеві і не завжди є мотивувальним для студентів. Значну інформацію про успішність проведеного заняття можуть дати вправи на застосування (мовленнєві вправи), якщо вони входять до плану заняття. Якщо більшість студентів із середнім рівнем знань у групі оволоділа запланованою навичкою і кількість помилок є незначною, цілі заняття можна вважати досягнутими. Також досить ефективним є оцінювання рівня досягнення поставлених цілей самими студентами за допомогою короткого анкетування після проведеного заняття, про яке ми згадували вище. Таке анкетування має містити 2 – 3 питання, проводитися рідною мовою і тривати не більше трьох хвилин, наприклад:

1. Чи була вами досягнута ціль сьогоднішнього заняття?
2. Чи залишилося для вас щось незрозумілим?
3. Чи є у вас запитання або побажання?

Рівень досягнення навчальних цілей студенти можуть також позначати на шкалі, наприклад, від 1 до 10. Крім анкетування, викладач може застосувати для перевірки рівня досягнення цілей проведеного заняття всі інші методи рефлексивного аналізу ефективності викладання, перелічених нами вище: контрольні списки, рефлексивні щоденники, стенограми, аудіо і відеозаписи занять, а також взаємовідвідування занять колегами. Проте методи спостереження за успішністю виконання мовленнєвих вправ і анкетування студентів після занять є, на наш погляд, найшвидшими і найоптимальнішими методами оцінювання ефективності проведеного заняття.

Підсумуємо три аспекти структури заняття з японської мови та можливі способи їх вдосконалення у вигляді таблиці (див. таблицю 3).

Таблиця 3.

Елементи структури заняття з японської мови і способи їх вдосконалення

Цілі заняття	Цілі необхідно зробити максимально конкретними, зрозумілими, легко вимірюваними і близькими для студентів. При цьому треба врахувати як загальні цілі навчального курсу, так і цілі відповідних розділів підручника.
Навчальна діяльність	Проведення всіх необхідних етапів заняття в логічній послідовності. Ефективне планування навчального часу.
Оцінка ефективності заняття	Крім традиційних методів і засобів оцінки навчальних досягнень студентів, таких як, опитування, тестування, нарахування балів, доречно використовувати спостереження за успішністю виконання студентами мовленнєвих вправ і коротке анкетування студентів після проведеного заняття.
Способи ефективного об'єднання елементів структури	Між етапами заняття має існувати зрозумілий для студентів смисловий зв'язок. Оцінювання ефективності заняття можна не виділяти як окремий елемент структури заняття, а проводити його безпосередньо під час виконання студентами навчальних вправ.

Наприклад, однією з найпоширеніших проблем, яка постає перед викладачами, є проблема створення, підвищення і підтримки мотивації до вивчення японської мови. Обговорення цієї проблеми з іншими викладачами дає змогу зібрати широкий спектр можливих прийомів позитивного впливу на мотивацію студентів, які виявилися дієвими у викладацькій діяльності цих педагогів. Перелік прийомів, отриманий у результаті такого обговорення, може бути приблизно таким:

1. Чітке формулювання цілей заняття.
2. Похвала і заохочення.

3. Проведення тестів.
4. Виховання групового єднання і взаємопідтримки студентів.
5. Індивідуальний підхід до кожного зі студентів.
6. Використання навчальних матеріалів, які можуть зацікавити студентів.
7. Використання в навчальному процесі японських реалій і об'єктів, пов'язаних із культурою і сучасним життям Японії і японців.
8. Проведення занять на достатньому рівні складності [10].

Ми бачимо, що ці прийоми стосуються різних елементів структури заняття з японської мови: цілей заняття, навчальної діяльності і оцінки результатів. Приблизний розподіл прийомів підвищення мотивації студентів за елементами структури заняття може бути таким (див. таблицю 4):

Таблиця 4.

Розподіл прийомів підвищення мотивації до вивчення японської мови за елементами структури заняття.

Елемент структури заняття	Номер прийому підвищення та підтримки мотивації студентів
Цілі заняття	1
Навчальна діяльність під час заняття	3, 4, 5, 6, 7
Оцінювання результатів заняття	2, 8

Проаналізувавши ці прийоми, викладач може додати до тих, що він використовував раніше, ті з них, що відповідають потребам його студентів і зможуть значно підвищити їхню мотивацію до вивчення японської мови.

Якщо проводиться спільне обговорення викладачами кількох проблем, то предметом такого обговорення, крім проблеми, зазначеної вище, можуть бути запізнення студентів на заняття, пропуски занять, проблема виконання студентами домашніх завдань і т. ін.

Наведемо приклад з власної педагогічної практики. На початку нового навчального року нами було проведено опитування в групі студентів четвертого курсу, які готувалися до кваліфікаційного екзамену з японської мови рівня N 2. Для опитування ми застосували авторську анкету, наведену в одній з попередніх публікацій [1]. Аналіз результатів анкетування виявив, що в групі спостерігалася дуже велика різниця в рівні знань студентів. Для деяких з них навіть розуміння питань анкети, запропонованої японською мовою, становило певні труднощі. При цьому у групі навчалася двоє студентів, які засвідчили в анкеті свій тривалий досвід проживання в Японії і вільне володіння японською мовою. Один із цих студентів пройшов річний курс навчання в японському університеті, інша студентка проживала в Японії разом з батьками протягом десяти років і закінчила японську середню школу.

Протягом перших зустрічей із цією групою ми вели рефлексивний щоденник і проводили коротке анкетування після занять. Спостереження показали, що студенти з низьким рівнем знань рідко відвідують заняття і майже не беруть у них участь. При цьому студенти, які навчалися в Японії, виконують завдання надто швидко, хоча й не завжди якісно. У коротких анкетах після занять вони скаржилися на недостатню складність навчального матеріалу. Студент, який навчався в японському університеті, зауважив, що вже проходив деякі навчальні матеріали, які використовуються в нашому університеті на четвертому році навчання. Отже, з'явилася потреба враховувати під час занять потреби студентів з дуже різним рівнем знань і створювати для них достатню мотивацію до навчання.

За допомогою аналізу науково-методичної літератури із цієї теми нами було сформульовано кілька шляхів розв'язання цієї проблеми. По-перше, ми запропонували студентам, які мають досвід проживання і навчання в Японії, роль асистентів викладача і експертів, і вони

із задоволенням пристали на цю пропозицію. Також ми вирішили використовувати на заняттях деякі нові навчальні матеріали, пов'язані із сучасною і молодіжною культурою Японії, здатні зацікавити як студентів, що проживали в цій країні, так і тих, хто не має достатніх знань про японські реалії.

Обговорення проблеми з викладачами також дало кілька плідних ідей. Щодо студентів з високим рівнем знань, було запропоновано звернути їхню увагу не на швидкість, а на якість виконання завдань і допомогти їм визначити власні цілі розвитку. Так, студентка, яка закінчила середню школу в Японії, вирішила якнайбільше працювати над точністю і виразністю перекладів з японської українською мовою, а студент, який навчався в японському університеті, поставив собі за мету значно поглибити і вдосконалити свої знання з граматики японської мови.

Що стосується студентів з низьким рівнем знань і низькою мотивацією до навчання, колеги запропонували більше застосовувати роботу в парах, під час якої сильніші студенти можуть допомогти і проконсультувати слабших і при цьому систематизувати і поглибити власні знання. Колеги-викладачі нагадали про важливість похвали, заохочення і визнання найменших успіхів і зусиль студентів. Ще одним шляхом розв'язання проблеми могло стати застосування мовленнєвих вправ (доповідей, дискусій, рольових ігор і т. ін.), під час яких вільне і природне мовлення студентів із тривалим досвідом перебування в Японії могло стати зразком для решти, певною мірою замінюючи спілкування з носіями мови, можливості якого в Україні на сучасному етапі є досить обмеженими. Необхідно було також унести зміни у формулювання цілей заняття, зробити їх чіткішими і зрозумілішими для студентів. Дуже корисним для підвищення мотивації до навчання є самооцінювання студентами ступеня досягнення цілей заняття, яке можна проводити у формі короткої анкети.

Отже, в результаті вивчення навчально-методичної літератури і обговорення проблеми з колегами ми отримали широкий спектр способів урахування в навчальному процесі потреб студентів із різним рівнем знань. Поступове їх упровадження і продовження діагностики за допомогою рефлексивного щоденника, аудіозаписів занять та короткого анкетування дозволило отримати цікаві результати. Мотивація до навчання значно підвищилася як у студентів з високим, так і студентів з низьким рівнем знань. Відвідуваність занять та загальна успішність групи з навчальної дисципліни "японська мова" значно покращилися. Крім того, в групі запанувала атмосфера колективної відповідальності, відкритості, взаємоповаги та взаємодопомоги. Переважна більшість студентів групи успішно склали кваліфікаційний екзамен з японської мови (рівні N 2, N 1).

Отже, ми можемо зробити висновок, що застосування у вищому навчальному закладі методів рефлексивного аналізу педагогічної діяльності з викладання японської мови з подальшим системним і поетапним її вдосконаленням (див. таблицю 3) може мати суттєвий позитивний вплив як на рівень мотивації студентів до навчання, так і на успішність засвоєння ними навчального матеріалу. Дуже важливою є творча співпраця і обмін досвідом у середині спільноти викладачів японської мови.

Література

1. Свердлова Т. Г. Трансформація ролі викладача японської мови на сучасному етапі // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. – 2013. – Вип. 12. – С. 169-179.
2. JF日本語教育スタンダード2010 利用者ガイドブック。国際交流基金、2010年7月発行。 – 87 p.
3. 教え方を改善する、国際交流基金、2010。 – 96 p.
4. 日本語教師の役割/コースデザイン、国際交流基金、2007。 – 67 p.

5. 英語教育のアクション・リサーチ Reflective Teaching in Second Language Classrooms, ジャック・C・リチャーズ/チャールズ・ロックハート著 新里まさお訳より、1987.–P. 79–80.
6. 文法を教える、国際交流基金、2010.–106 p.
7. 読むことを教える、国際交流基金、2008.–78 p.
8. 聞くことを教える、国際交流基金、2008.–129 p.
9. 話すことを教える、国際交流基金、2009.–105 p.
10. 日本語教育通信、56号、2006年九月.–P. 70–71.